

**ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ В'ЇЗДУ ІНОЗЕМЦІВ
ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНУ ПІД ЧАС КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ****PECULIARITIES OF LEGAL REGULATION OF THE REGULATION OF ENTRY
OF FOREIGNERS AND PERSONS WITHOUT CITIZENSHIP
IN UKRAINE DURING QUARANTINE RESTRICTIONS**

**Мота А.Ф., д.ю.н., доцент,
начальник кафедри адміністративної діяльності**

Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

**Демчик Н.П., к.ю.н.,
викладач кафедри адміністративної діяльності**

Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

**Масловський О.В., старший викладач кафедри кінології
та спеціальних дисциплін**

Територіальне відокремлене відділення «Хмельницька філія Академії Державної пенітенціарної служби»

У статті з огляду на актуальність проблеми перетину державного кордону іноземцями й особами без громадянства в умовах пандемії коронавірусної хвороби 2019 р. досліджено законодавство України, що регламентує правила перетину державного кордону іноземцями й особами без громадянства. Звернено увагу на перелік документів, які дають право іноземцям та особам без громадянства здійснити перетин державного кордону України під час дії режиму надзвичайної ситуації та встановленого адаптивного карантину, спричиненого коронавірусом SARS-CoV-2. Розкрито додаткові протиепідемічні вимоги до осіб, котрі перетинають державний кордон України. Визначено порядок здійснення попереднього контролю стану здоров'я осіб, які прямують на в'їзд в Україну. Сформована нормативно-правова база з питань процедури в'їзду іноземців та осіб без громадянства на територію України під час карантину має забезпечити діючий механізм протидії нелегальній міграції, а також унеможливлення розповсюдження коронавірусної інфекції на території України. Наголошено на тому, що порядок в'їзду іноземців та осіб без громадянства на територію України був видозмінений у зв'язку із протидією поширення коронавірусної інфекції та нині передбачає подання іноземцем чи особою без громадянства, котра в'їжджає на територію України, поліса медичного страхування, який покриває витрати, пов'язані з лікуванням COVID-19, і необхідності встановлення мобільного додатка «Вдома», котрим забезпечується виконання особою вимог щодо самоізоляції. Для уникнення останнього іноземець або особа без громадянства може подати негативний ПЛР-тест або експрес-тест, зроблений протягом останніх 72 годин, або сертифікат про вакцинацію. Аналіз юридичних норм, що регламентує в'їзд іноземців та осіб без громадянства в Україну під час пандемії COVID-19, дає можливість зробити висновки про належний стан правового регулювання порядку в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну під час карантинних обмежень.

Ключові слова: іноземець, особа без громадянства, перетин державного кордону, прикордонний контроль, карантинні обмеження.

The article, given the urgency of the problem of crossing the state border by foreigners and stateless persons in the pandemic of coronavirus disease 2019, examines the legislation of Ukraine governing the rules of crossing the state border by foreigners and stateless persons. Attention is drawn to the list of documents entitling foreigners and stateless persons to cross the state border of Ukraine during the state of emergency and the established adaptive quarantine caused by the coronavirus SARS-CoV-2. Additional anti-epidemic requirements for persons crossing the state border of Ukraine have been revealed. The procedure for preliminary control of the state of health of persons entering Ukraine has been determined. The legal framework on the procedure for entry of foreigners and stateless persons into Ukraine during quarantine should provide an effective mechanism to combat illegal migration, as well as prevent the spread of coronavirus infection in Ukraine. It was emphasized that the procedure for entry of foreigners and stateless persons into Ukraine was changed in connection with counteracting the spread of coronavirus infection and now provides for the submission of the following documents by a foreigner or stateless person entering Ukraine: health insurance policy, which covers the costs associated with the treatment of COVID-19 and the need to install a mobile application "Home", which ensures that a person meets the requirements for self-isolation. To avoid the latter, a foreigner or a stateless person may submit a negative PCR test or a rapid test performed within the last 72 hours, or a vaccination certificate. An analysis of the legal norms governing the entry of foreigners and stateless persons into Ukraine during the COVID-19 pandemic makes it possible to draw conclusions about the proper state of legal regulation of the entry of foreigners and stateless persons into Ukraine during quarantine restrictions.

Key words: foreigner, stateless person, crossing the state border, border control, quarantine restrictions.

Постановка проблеми. Країни по всьому світі вживають необхідні заходи із протидії розповсюдженню вірусу COVID-19 і захисту населення від наслідків цієї хвороби. Дієвими методами боротьби з інфекцією COVID-19 визнано: колективну вакцинацію, запровадження карантину й обмеження пересування людей. Для ефективної боротьби та недопущення розповсюдження коронавірусної інфекції держави тимчасово закрили власні кордони й обмежили в'їзд іноземців та осіб без громадянства на свою територію. Безумовно, Україна не могла не відреагувати на пандемію вірусної інфекції COVID-19 (Coronavirus disease, 2019) і запровадила обмежувальні протиепідемічні заходи щодо запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19. Насамперед ці обмеження стосувалися правил перетину державного кордону іноземцями й особами без громадянства під час в'їзду їх на територію України під час

карантинних обмежень. Саме тому актуальним є дослідження адміністративно-правового регулювання процедури в'їзду в Україну іноземців та осіб без громадянства в умовах карантину.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Особливості регулювання міграційних процесів в Україні досліджували такі вчені, як М.О. Барвінок, Н.П. Бортник, В.Лі. Зьолка, Р.М. Ляшук, В.В. Половников, Л.В. Серватюк, В.І. Царенко та ін.

Метою статті є встановлення особливостей правового регулювання порядку в'їзду в Україну іноземців та осіб без громадянства під час дії карантинних обмежень.

Виклад основного матеріалу. Дослідження доцільно розпочати із положень законодавства, яке врегульовує загальний порядок в'їзду в Україну іноземців та осіб без громадянства, що у принципі діяв до запровадження чинних карантинних обмежень.

Відповідно до ст. 8 та 9 Закону України «Про державний кордон» визначено зміст режиму державного кордону, який передбачає і порядок перетинання державного кордону іноземцями й особами без громадянства різними способами, у тому числі на шляхах сполучення (залізничного, автомобільного, морського, річкового, поромного, повітряного або пішохідного) через державний кордон із додержанням встановленого порядку перетинання державного кордону через наявні пункти пропуску через державний кордон України, а в окремих випадках – і поза пунктами пропуску. Особи, котрі мають намір перетнути державний кордон України, підлягають прикордонному контролю (ст. 11 Закону), який здійснюється виключно Державною прикордонною службою України (ст. 1 Закону) [1]. Саме органи охорони державного кордону як органи Державної прикордонної служби України виконують безпосередньо поставлені задачі щодо забезпечення недоторканості державного кордону України й охорони суверенних прав України у її виключній (морській) економічній зоні, у тому числі заходи прикордонного контролю та пропуску іноземців, осіб без громадянства, їх реєстрації, пропуску транспортних засобів і вантажів зазначених осіб за наявності належно оформлених документів після проходження ними митного та за потреби інших видів контролю. Відповідні функції органи охорони державного кордону виконують і під час здійснення пропуску іноземців та осіб без громадянства у контрольних пунктах в'їзду – виїзду через межу з тимчасово окупованими територіями [2].

Говорячи про загальний порядок в'їзду в Україну іноземців та осіб без громадянства, слід зазначити, що згідно зі ст. 9 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» основними документами, які надають іноземцям та особам без громадянства права в'їжджати в Україну, є: паспортний документ, виданий уповноваженим органом іноземної держави або статутною організацією ООН, що підтверджує громадянство іноземця, посвідчує його особу або особистість особи без громадянства, надає право на в'їзд або виїзд із держави та визнається Україною (для осіб без громадянства – відповідне посвідчення, для біженців – проїзний документ для виїзду за кордон); віза, крім випадків, якщо між державою громадянства іноземця або постійного місця проживання особи без громадянства встановлено безвізовий режим, а також крім випадків, якщо особи, котрі прибувають в Україну, здійснюють це з метою визнання біженцями чи особами, які потребують додаткового або тимчасового захисту чи отримання притулку; у разі постійного проживання в Україні – посвідка на постійне проживання [3].

Водночас для окремих категорій осіб передбачається інший перелік документів, що дають право в'їзду в Україну. Зокрема, для окремих категорій іноземців основним документом для перетину кордону є посвідка на тимчасове проживання. Такий документ вимагається для іноземців, які перебувають у шлюбі із громадянами України; для іноземців, котрі перебувають в Україні у зв'язку із: працевлаштуванням, у тому числі до філій чи представництв іноземних суб'єктів господарювання, участю у діяльності релігійних і громадських організацій, навчанням у навчальних закладах України не менше року, провадженням культурної, наукової, освітньої, інформаційної діяльності та в інших випадках. Для іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу за контрактом у Збройних Силах України, підставою для в'їзду є військовий квиток, а для громадян держав, із якими укладено договори про місцевий прикордонний рух, є документи, що дають право на перетинання державного кордону в межах місцевого прикордонного руху (ст. 15 Закону) [3].

Після перевірки паспортного або іншого документа іноземця або особи без громадянства, який дає право на перетинання державного кордону України та в'їзд в Україну, органами охорони державного кордону України здійсню-

ється реєстрація зазначених осіб шляхом проставлення відмітки про реєстрацію у паспортному документі та/або імміграційній картці або інших передбачених законодавством України документах. Окремі категорії іноземців або осіб без громадянства звільняються від реєстрації (такими особами є і представники відповідних державних органів іноземної держави або уповноважені нею або ООН чи організації системи ООН, неповнолітні особи, туристи й екіпажі морських і повітряних суден), а частина з них (зазвичай працівники дипломатичного корпусу) реєструються у Міністерстві закордонних справ України (ст. 16 Закону).

В окремих випадках в'їзд в Україну іноземцю або особі без громадянства не дозволяється. Такими обставинами є інтереси забезпечення національної безпеки України або охорони громадського порядку; охорона здоров'я, захист прав і законних інтересів громадян України та інших осіб, котрі проживають в Україні; умисні порушення, які привели до дозволу на в'їзд в Україну (в тому числі подання завідомо неправдивих відомостей або підроблених документів), а також порушення прикордонного законодавства, митних правил, санітарних норм і правил, правил виїзду/виїзду з/на тимчасово окупованої території, невиконання рішення суду про накладення адміністративного стягнення під час попереднього перебування в Україні, наявність чинної заборони на в'їзд в Україну або невиконаних майнових зобов'язань перед державою, фізичними або юридичними особами (ст. 13 Закону) [3]. За відсутності зазначених обставин, а також у разі здійснення процедури контролю другої лінії – за наявності підтвердження мети запланованого перебування, достатнього фінансового забезпечення на період запланованого перебування і для повернення до держави походження або транзиту до третьої держави або наявності можливості отримати достатнє фінансове забезпечення у законний спосіб на території України (стосується громадян окремих держав), іноземцю або особі без громадянства надається дозвіл на в'їзд в Україну [4].

Введення карантинних обмежень (нині вони введені постановою Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2020 р. № 1236 «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2», хоча у період із березня по грудень 2020 р. діяли інші підзаконні правові акти, якими встановлювалися відповідні обмеження) зумовило зміни й у порядку в'їзду на територію України іноземців та осіб без громадянства.

Нині додатково до чинного переліку документів, що подається іноземцем чи особою без громадянства під час в'їзду, він має подати у період дії карантину поліс (свідоцтво, сертифікат) страхування, виданий страховою компанією, яка зареєстрована в Україні, або іноземною страховою компанією, котра має представництво на території України чи договірні відносини зі страховою компанією-партнером на території України (асистанс), покриває витрати, пов'язані з лікуванням COVID-19, і діє на строк перебування в Україні. Виняток становлять випадки в'їзду в Україну іноземців та осіб без громадянства, які постійно проживають на території України, а також працівники дипломатичних представництв.

Посадові особи Державної прикордонної служби перевіряють встановлення мобільного додатка «Вдома» особами, котрі прибувають на територію України та повинні надалі пройти самоізоляцію протягом чотирнадцяти днів. Також під час перетину державного кордону України або межі з тимчасово окупованою територією іноземці й особи без громадянства повинні пройти тестування на COVID-19 методом полімеразної ланцюгової реакції або експрес-тест на визначення антигену коронавірусу SARS-CoV-2. Водночас сьогодні тестування на COVID-19 здійснюється не на всій території режимної зони КПВВ [5].

Постановою Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2021 р. № 954 були внесені істотні зміни у порядок в'їзду на територію України, зокрема зроблено виняток із вимоги про самоізоляцію та тестування на COVID-19 для осіб, які мають документ, що підтверджує отримання курсу вакцинації від COVID-19 (міжнародний, внутрішній або іноземний сертифікат, жовтий або зелений сертифікат) вакцинами, дозволеними Всесвітньою організацією охорони здоров'я для використання у надзвичайних ситуаціях, або документа, який підтверджує одужання особи від зазначеної хвороби, а також для іноземців та осіб без громадянства, котрі здійснюють транзитний проїзд територією України протягом 48 годин. Водночас наявність COVID-сертифіката в іноземця або особи без громадянства не вимагається у іноземців та осіб без громадянства віком до 12 років, або таких, які постійно проживають на території України, в осіб, визнаних біженцями, або осіб, що потребують додаткового захисту, у працівників дипломатичного корпусу та членів їхніх сімей, у водіїв і членів екіпажу ряду транспортних засобів, у військовослужбовців (підрозділів) збройних сил держав-членів НАТО та держав-учасниць програми НАТО «Партнерство заради миру», які беруть участь у заходах із підготовки підрозділів Збройних Сил [6; 7]. Із 3 грудня 2021 р. було заборонено в'їзд іноземців та осіб без громадянства (за відсутності посвідки на постійне або тимчасове перебування в Україні), якщо вони перебували понад 7 днів за останні 14 днів на території низки держав Південної Африки у зв'язку із поширенням нового штаму COVID-19. В інших випадках такі особи повинні пройти 14-денну самоізоляцію. Остання вимога стосується і дипломатичного корпусу, котрий прибуває із цих держав, членів сімей дипломатичного корпусу.

Щодо останніх змін у карантинному та прикордонному законодавстві, які відбулися у вересні-грудні 2021 р., то в окремих державах наявність COVID-сертифікату ще не звільняє від необхідності пройти курс самоізоляції, якщо вакцинація відбулася раніше 14 днів перед перетинанням державного кордону (зазначені положення містяться у законодавстві Албанії, Болгарії, Вірменії, Грузії, Іспанії, Кіпру, Польщі, Португалії, Словаччини, Туреччини, Хорватії, Чехії та Чорногорії). На нашу думку, доцільно уточнити положення про заміну самоізоляції та тестування COVID-сертифікатом положенням, що курс вакцинації мав завершитися за 14 днів до перетинання державного кордону України.

Висновки. Отже, порядок в'їзду іноземців та осіб без громадянства на територію України був видозмінений у зв'язку із протидією поширенню коронавірусної інфекції та нині передбачає подання іноземцем чи особою без громадянства, яка в'їжджає на територію України, поліса медичного страхування, що покриває витрати, пов'язані з лікуванням COVID-19, і необхідність встановлення мобільного додатка «Вдома», яким забезпечується виконання особою вимог щодо самоізоляції. Для уникнення останнього іноземець або особа без громадянства може подати негативний ПЛІР-тест або експрес-тест, зроблений протягом останніх 72 годин, або сертифікат про вакцинацію. Аналіз юридичних норм, який регламентує в'їзд іноземців та осіб без громадянства в Україну під час пандемії COVID-19, дає можливість зробити висновки про належний стан правового регулювання порядку в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну під час карантинних обмежень для ефективного забезпечення захисту здоров'я населення та нерозповсюдження нового штаму коронавірусної інфекції. Водночас у зв'язку з умовами національної безпеки порядок в'їзду на територію України може бути змінений.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про державний кордон України : Закон України від 4 листопада 1991 р. (із наступними змінами та доповненнями). *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12>.
2. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 3 квітня 2003 р. (із наступними змінами та доповненнями). *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15>.
3. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 4 лютого 1994 р. (із наступними змінами та доповненнями). *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3929-12>.
4. Про прикордонний контроль: Закон України від 5 листопада 2009 р. (із наступними змінами та доповненнями). *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1710-17>.
5. Перетинання державного кордону/адмінмежі/лінії розмежування в умовах карантину. *Державна прикордонна служба України*. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/peretinannya-derzhavnogo-kordonuadminmezhlinii-zitknennya-v-umovah-karantinu/>.
6. Нові правила в'їзду в Україну з 20 вересня: що передбачено для іноземців та громадян. *Юридична практика*. URL: <https://pravo.ua/novi-pravya-v-izdu-v-ukrainu-z-20-veresnia-shcho-peredbacheno-dlia-inozemtsiv-ta-hromadian/>
7. Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : Постанова Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2020 р. № 1236. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236-2020-p>.